Ympäristövaliokunta LAUSUNTO

YmV@eduskunta.fi 4.9.2026 Dnro 389/2026

Lausuntopyyntö 22.6.2026, HE 70/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE UUDEKSI ALUEIDENKÄYTTÖLAIKSI JA LAEIKSI ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Eduskunnan ympäristövaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijanlausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Kiitämme arvoisaa valiokuntaa lausuntomahdollisuudesta ja pyydämme ottamaan huomioon asiat, joita esitämme. **Paliskuntain yhdistys haluaa tuoda esille, että lainvalmisteluprosessissa ei ole neuvoteltu poronhoidon edustajien kanssa poronhoitolain 53§:n mukaisesti, eikä aiemmin esiin nostamiamme muutostarpeita ole otettu huomioon.**

Lakiuudistus edistää maakuntakaavojen yksityiskohtaisuuden ja ohjausvaikutuksen heikentämistä, edistää uusiutuvan energian teollisuusrakentamista, vahvistaa maanomistajan ja kunnan välistä yhteistyötä alueidenkäytön suunnittelussa ja ylipäänsä siirtää vastuuta valtakunnallisten isojen tavoitteiden edistämisestä kuntakaavoihin, pirstaloiden siten kokonaiskuvan hallinnassa pysymistä. Luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ja luontokadon pysäyttäminen ovat ideoina läsnä, mutta niiden tavoitteellinen edistäminen ei konkretisoidu.

Maakuntakaavat ovat poronhoitoalueella olleet keskeinen ja usein ainoa maakunnan alueidenkäytöllisten tarpeiden yhteensovittaja. Maakuntakaavojen erityspiirteenä poronhoitoalueella ovat laajat kaava-alueet, joissa yhteensovitettavia asioita ovat eritoten maakunnallisesti tärkeät maankäyttömuodot, kuten poronhoito, metsätalous, matkailu ja kaivostoiminta sekä saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuuriin liittyvät maankäytön tarpeet. Nämä kaikki ovat poronhoitoalueella ylikunnallisia, eli maakunnallisella tasolla kaavallisesti ratkaistavia asioita. Esimerkiksi monen kunnan alueelle sijoittuvat laajat kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset, matkailukeskukset ja matkailutoimintojen alueet, tuulivoima-alueet tai poronhoidon alueidenkäytölliset tarpeet; näiden edellyttämää yhteensovittamista ei voi tulevaisuudessakaan ratkaista kuntakaavoilla, koska kunnilla ei ole toimivaltaa toisten kuntien alueilla.

Samalla kun maakuntakaavojen roolia heikennetään, lakiluonnos siirtää vastuuta ja velvollisuutta alueiden käytön suunnittelussa erityisesti yleiskaavoituksen kautta kuntakaavoittajille. Monitasoista yhteensovittamista edellyttävien maankäyttömuotojen, usein laajojen ja kuntarajoja ylittävien vaikutusten arvioimisen rajaaminen yleiskaavoihin ei ole kestävä ratkaisu. Maankäyttö- ja rakennuslaista tehdyissä arvioinneissakin yleiskaavat on nähty hitaina ja hankalina toteuttaa, mikä todetaan myös hallituksen esityksessä. Kuntien välillä on isoja eroja millaista maapolitiikkaa tai strategisia tavoitteita ne kaavoilla tavoittelevat. Myös kaavoitukseen liittyvässä osaamisessa on isoja eroja. Poronhoito voi kuntapolitiikassa olla vähemmistön tai altavastaajan asemassa suhteessa lyhytaikaisten talousintressien edistämisen tavoitteisiin.

Suunnitteluresurssien lisääminen

Suomen ympäristökeskuksen tuoreen tutkimusraportin (Soimakallio ym. 2026) mukaan vireillä olevat tuuli- ja aurinkovoimahankkeet painottuvat voimakkaasti metsäisille alueille. Harvaan asutut alueet ovat

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

intensiivisen energiarakentamisen kohteena. Tutkijat ovat peräänkuuluttaneet alueidenkäytön kokonaishallintaa ja kasautuvien haittavaikutusten hillintää. **Valtakunnallisilla alueidenkäytön tavoitteilla ja maakuntakaavoituksella tulisi asiantuntijoiden mukaan ohjata uusiutuvan energian rakentamista entistä tehokkaammin ja maakuntakaavoituksen roolin keventämistä pidetään erityisesti harkitsemattomana.**

Paliskuntia kuormittaa monin eri tavoin hyvin aktiivinen ja mittava luonnonvarojen käyttö. Poronhoitoalueella on vireillä useita uusiutuvan energian ja kaivostoiminnan hankkeita, joiden suunnittelua ja toteuttamista tälläkin lainsäädäntömuutoksella pyritään sujuvoittamaan ja nopeuttamaan. Mittava teollinen maankäyttö vaikuttaa monin haitallisin tavoin poronhoidon järjestämiseen ja laidunympäristöön. Useissa paliskunnissa luonnonvarojen käytön lisääntyminen uhkaa jo paliskunnan toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Luonnonvarahankkeiden suunnittelu, YVA- ja erilaisine lupamenettelyineen, kuormittaa valtavasti asianosaisia paliskuntia. Suunnittelu-, arviointi- ja lupamenettelyihin osallistuminen vie resursseja ja vaatii osaamista, jota monissa paliskunnissa ei ole riittävästi. Samalla Paliskuntain yhdistyksen resurssit poronhoidon asiantuntija- ja neuvontaorganisaationa ovat koetuksella.

Energiasiirtymän hankkeisiin liittyvät kasvavat maankäyttövaatimukset lisäävät alueellisia ja paikallisia konflikteja. Tämä koskee erityisesti pohjoisia alueita, jossa on harvan asutuksen vuoksi näennäisesti mahdollisuuksia teollisuuden sijoittelulle, mutta jossa on myös monia kilpailevia maankäytön muotoja, kuten matkailua, kaivostoimintaa ja poronhoitoa, sekä toisaalta vielä Euroopan mittakaavassakin korvaamattoman arvokasta erämaaluontoa jäljellä.

Kyseessä on poronhoidon resilienssin säilyttäminen merkittävien ympäristöllisten ja poliittisten muutospaineiden keskiössä. Jo tällä hetkellä poronhoitoalueella maankäyttö- ja luonnonvarahankkeita suunnitellaan kestämättömän nopealla tahdilla, kumuloituvia vaikutuksia ei arvioida riittävästi, eikä elinkeinolla ole enää väistämisen mahdollisuuksia. Energiasiirtymän edistäminen ei saa tapahtua elinkeinon ja kulttuurin harjoittamisen edellytyksiä ja säilymisen mahdollisuuksia rapauttaen.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että kokonaisvaltaisen alueidenkäytön suunnitteluresursseja olisi lisättävä ja maakuntakaavoituksen ohjausroolia pikemminkin vahvistettava. **Panoksia tulisi keskittää seuduille, missä kehitys- ja sopeutumishaasteet ovat kansallisesti merkittäviä. Jotta aito ja oikea-aikainen osallistuminen prosessien kiihdyttämiseen on mahdollista, tulee myös Paliskuntain yhdistykselle ja paliskunnille osoittaa kiireellisesti lisäresursseja.**

Yksityiskohtaisemmat kommentit
Luku 4 Maakuntakaava
Nykymuotoinen energiasiirtymä paineistaa alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Paliskuntain yhdistys katsoo, että maakuntakaavoituksen roolin keventäminen on tässä tilanteessa erityisen harkitsematonta. Maakuntakaavan yksityiskohtaisuus ja oikeusvaikutteisuus tulisi säilyttää ennallaan.

Maakuntakaavan tehtävää ollaan rajaamassa koskemaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä asioita. Muutoksen tarkoituksena on korostaa maakuntakaavan yleispiirteisyyttä. Seudullisesti merkittävien alueidenkäyttöratkaisujen tekeminen ja muu kuin vähintään maakunnallisesti merkittäviä asioita koskeva kuntien välisten alueidenkäyttökysymysten ratkaisu tapahtuisi jatkossa kuntien yleis- ja asemakaavoituksessa. Maakuntakaavan tehtävän rajaaminen tarkoittaisi myös sitä, että maakuntakaavassa ei enää nykyiseen tapaan ohjattaisi yksittäisten kuntien yhdyskuntarakenteen kehittämistä, vaan se olisi kuntakaavoituksen tehtävä.

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Maakuntakaavan oikeusvaikutteisuutta myös kevennettäisiin. 27 §:ssä säädetään maakuntakaavan oikeusvaikutuksista muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan. Voimassa olevan lain mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Pykälään esitetään uutta sanamuotoa *"maakuntakaava on otettava huomioon yleiskaavaa laadittaessa"*. Uudella sanamuodolla tarkoitettaisiin maakuntakaavan ohjausvaikutuksen väljempää tulkintaa kuin miten voimassa olevassa laissa käytettyä sanamuotoa on tulkittu.

Paliskunnassa poronhoito on toiminnallinen kokonaisuus ja maankäytön lisääntyminen tai muutos yhdessä osassa paliskuntaa vaikuttaa aina jollain tavalla sen koko toimintaan. Ylikunnallisena suunnittelun välineenä maakuntakaava on käytännössä ainoa kaavataso, jolla poronhoidon toiminnallinen kokonaisuus voitaisiin ottaa huomioon suunnittelussa ja arvioida suunnittelun vaikutukset paliskuntakohtaisesti. Maakuntakaavalla on mahdollista vaikuttaa paliskunnan alueen suunnitteluun kokonaisvaltaisesti, sillä monesti maakuntakaava on ainoa kaavataso, joka käsittää paliskunnan kokonaisuudessaan.

Poronhoitoalueen kunnat ovat laajoja ja maaseutumaisia, niille ei yleensä laadita koko kunnan kattavia yleiskaavoja. Pohjoisessa Suomessa kuntakaavojen laatiminen kokonaisten kuntien alueille olisi jo yksin resurssien riittävyyden näkökulmasta mahdotonta (selvitysten laajuus). Tämäkin puoltaa maakuntakaavan tärkeyttä maakunnallisesti erityisten maankäytön tarpeiden suunnittelun välineenä.

Esityksen mukaan maakuntakaavan rooli muuta suunnittelua ohjaavana kaavana olisi nykyistä rajatumpi. **Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitoalueella tarvitaan edelleen maakuntakaavan kaltainen instrumentti ohjaamaan oikeusvaikutteisesti alempiasteista suunnittelua.** On aivan välttämätöntä, että alempiasteisessa suunnittelussa edelleen edellytetään poronhoidon alueidenkäytön turvaamista ylemmän tason alueidenkäytön suunnittelun kautta, koska mikään erityislainsäädäntö ei sitä muuten edellytä. Ohjauksen poisjääminen oikeusvaikutusten kaventuessa merkitsisi aivan olennaista poronhoidon alueidenkäyttötarpeiden huomioon ottamisen heikennystä. Kuntakaavoissa poronhoidon huomioon ottamisen taso valitettavasti vaihtelee kuntien omien intressien ja päätöksentekijöiden arvomaailman mukaan.

Alueidenkäyttölaissa maakuntakaavan oikeusvaikutus tulee määritellä niin, että maakunnan erityispiirteistä johtuvat asiat, kuten poronhoitoalueella poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset otetaan kaavaan oikeusvaikutteisina (27 §). Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaaminen edellyttää myös maakuntakaavoissa annettavia alempiasteisia kaavoja ohjaavia kaavamääräyksiä ja -merkintöjä.

Nykyisten poronhoitoalueen maakuntakaavojen kehittämiseksi on tehty pitkäjänteistä kehitys- ja yhteensovittamistyötä maakunnan liittojen kanssa. Toteutuessaan nykyinen lakiehdotus vesittäisi nämä elinkeinojen harjoittamista turvaavat ja useiden alueidenkäyttömuotojen yhteensovittamista ohjaamaan tarkoitetut kaavamerkinnät ja -määräykset. Maakuntakaavat on laadittu sopimuksiksi alueiden käytöstä kaavan kattamalla alueella. Elinkeinoja koskevat merkinnät ja määräykset tulee säilyttää oikeusvaikutteisina ja jatkossakin laatia maakuntakaavoja, joissa niitä annetaan.

Luku 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Tuulivoimayleiskaavaa koskeviin erityisiin säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi tuulivoimalan ja asutuksen välistä vähimmäisetäisyyttä koskeva säännös. 68 §:ssä säädetään vähimmäisetäisyydestä asutukseen niiden tuulivoimayleiskaavojen osalta, jotka eivät sijoittuisi maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille. Jos tuulivoimarakentamista ohjaava yleiskaava ei sijoitu maakuntakaavassa osoitetulle tuulivoimaloiden alueelle, tuulivoimala olisi sijoitettava vähintään **1 250 metrin** etäisyydelle olemassa

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

olevista asuinrakennuksista ja rakentamisluvan saaneista asuinrakennuspaikoista sekä asemakaavassa tai 41 tai 74 §:ssä tarkoitetussa yleiskaavassa osoitetuista asuinrakennuspaikoista. Asuinrakennuksilla tarkoitettaisiin pysyvään asumiseen ja loma-asumiseen tarkoitettuja rakennuksia. Tuulivoimalan vähimmäisetäisyydestä voitaisiin poiketa alueen maanomistajien antamalla kirjallisella suostumuksella.

Tuulivoiman ja asutuksen välinen etäisyyssääntely – selvityksessä (FCG 2024, raportti) todetaan että lyhyimmillä 800 metrin ja 1 000 metrin vähimmäisetäisyysvaatimuksilla, sähköntuotannon lisäystarpeiden tyydyttäminen maatuulivoimarakentamisella ennusteiden edellyttämällä tasolla tarkastelukaudella 2025–2050 on todennäköisesti mahdollista. Tätä pidemmillä etäisyysvaatimuksilla Etelä-, Itä-, ja Keski-Suomessa potentiaaliset paikat loppuvat jo lähivuosina. Käytännössä tuulivoimarakentamista ollaan ohjaamassa kauemmas asutuksesta.

Hallituksen esityksessä vähimmäisetäisyyden säätämistä 1 250 metriin ei ole perusteltu selvitykseen tai vertailumaihin rinnastaen. **Vähimmäisetäisyyden asettamisen vaikutuksia poronhoidon kannalta ei ole arvioitu, mutta on selvää, että se tulee lisäämään painetta poronhoitoalueella, joka on harvaan asuttua.**

Tuulivoimaloiden haitallisiksi ympäristövaikutuksiksi mainitaan melu ja välke. Vähimmäisetäisyyden sääntelyllä pyritään hallitsemaan melun ja välkkeen terveydellisiä vaikutuksia, oletuksella että pidempi etäisyys tuulivoimalan ja asutuksen välillä vähentää näitä vaikutuksia. Käytännössähän se vain siirtää haitankärsijöiksi porot ja muut luonnon eläimet.

Tuulivoimalle potentiaalisten alueiden sijoittuessa syrjäisille alueille, sähkönsiirtoinvestointien tarve kasvaa, mikä edelleen lisää porolaidunten ja luonnon monimuotoisuuden pirstaloitumista.

Säädös voisi joiltain osin rajata muutamia hankkeita pois myös poronhoitoalueelta. Muutos on kuitenkin enimmäkseen ongelmallinen poronhoidon, sekä luonnon pirstaloitumisen kannalta. Esitetty vähimmäisetäisyys sijoittaa tuulivoima-alueet rauhallisille ja asumattomille alueille, jotka ovat poronhoidon kannalta tärkeitä laidunalueita. Esitetty vähimmäisetäisyys myös tarkoittaa sitä, että tuulivoimalle potentiaaliset alueet rajautuvat pitkälti Pohjois-Suomeen, joka lisää entisestään tuulivoiman suunnittelun ja rakentamisen painetta poronhoitoalueella. Hankesuunnittelun tilanne on jo tällä hetkellä kestämätön poronhoitoalueella.

Luku 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi luku aurinkovoimarakentamista koskevista erityisistä säännöksistä. 70 §:n mukaan yleiskaavaa voitaisiin käyttää suoraan aurinkovoimalan rakentamisluvan perusteena rakentamislain 46 §:n 1 momentissa säädetyn estämättä niillä alueilla, joilla yleiskaavassa on siitä erikseen määrätty. 71 §:ssä säädetään sisältövaatimuksista. Vaatimusten mukaan yleiskaavan tulisi ohjata riittävästi rakentamista ja muuta alueiden käyttöä kyseisellä alueella, aurinkovoiman sähkönsiirron tulisi olla mahdollista järjestää, aurinkovoimarakentamista ei saisi osoittaa ojittamattomille luonnontilaisille suoalueille eikä merkittävissä määrin metsämaalle. "Rakentamislain sijoittamisen edellytyksiä suunnittelutarvealueella koskevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan merkittävänä rakentamisena pidetään aina pinta-alaltaan vähintään 50 hehtaarin kokoista aurinkovoimalaa. Tämä tarkoittaa, että vähintään 50 hehtaarin kokoisten aurinkovoimaloiden rakentaminen edellyttäisi aina aurinkovoimayleiskaavaa tai asemakaavaa. Tämä on muuttunut lausunnoilla olleeseen esitykseen nähden siten, että aikaisempi raja oli 10 hehtaaria.

Ehdotettu muutos selkeyttää tilannetta aurinkovoimahankkeiden osalta, mutta 50 hehtaarin raja on liian korkea. Paliskuntain yhdistys katsoo, että aiemmin ehdotettu 10 hehtaaria olisi

soveltuvampi raja. Poronhoidon osallistuminen aurinkovoiman suunnittelumenettelyyn selkeytyy ja mukaan tulee vaikutusten arvioinnin velvoite, mikä ei nykyisellään ole välttämätöntä. Poronhoidon kannalta on myös hyvä, että aurinkovoimarakentamista ei osoitettaisi merkittävissä määrin metsämaalle eikä myöskään ojittamattomille luonnontilaisille suoalueille. Poronhoitoalueella on kuitenkin paljon ojitettua ja esimerkiksi turvetuotantoon otettua aluetta. Näiden alueiden ennallistaminen olisi tärkeää luontokadon pysäyttämisen ja monimuotoisuuden ennallistamisen, sekä myös poronhoidon kannalta. Luonnon pirstaloitumisen pysäyttäminen ja heikentyneiden alueiden ennallistaminen on kriittisen tärkeää etenkin alati kasvavassa maankäyttöpaineessa. Tällä hetkellä näille alueille osoitetaan kuitenkin aurinkovoimarakentamista.

Muut huomiot

Luku 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

19 § 3 momentissa säädettäisiin valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevasta lausuntomenettelystä. **Paliskuntain yhdistys esittää momenttiin lisättäväksi velvoitteen pyytää Paliskuntain yhdistyksen lausunto, kun valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat poronhoitoaluetta, voivat vaikuttaa poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseen tai poronhoito-oikeuden toteutumiseen.**

Luku 5 Yleiskaava

Lakiin tehtäisiin kaavaprosessin sujuvuutta lisääviä muutoksia. Uudeksi menettelyksi ehdotetaan yleiskaavan ja asemakaavan yhteiskäsittelyä. 41 §:n mukaan yleiskaava ja asemakaava voitaisiin laatia yhtä aikaa ja hyväksyä samalla päätöksellä. Juridisesti kyse olisi kahden eri kaavan laatimisesta, mutta muutos mahdollistaisi yleis- ja asemakaavan menettelyllisen yhdistämisen, yhteisen osallistumis- ja arviointisuunnitelman sekä yhteiset vuorovaikutukseen liittyvät menettelyt ja kuulutukset.

Muutoksella pyritään sujuvoittamaan ja nopeuttamaan menettelyjä ja hallinnollisia prosesseja tilanteissa, joissa samalle alueelle on tarpeen laatia samaan aikaan sekä yleiskaava että asemakaava. Keskeinen huolenaihe tällaisessa sujuvoittamisessa on, miten turvataan selvitysten laadukkuus. Ongelma kiteytyy erityisesti sellaisissa, poronhoitoalueelle tyypillisissä luonnonvarahankkeita koskevissa kaavoissa, jotka aiheuttavat paikallisesti ja alueellisesti ristiriitoja. Esimerkiksi kaivoshankkeet vaativat sekä vaihemaakuntakaavan, yleiskaavan että asemakaavan. **Vaarana on, että selvitysten laatu kärsii ja asianosaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet kapenevat, kun prosesseja nopeutetaan.**

Luku 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavoitusmenettelyä ja vaikutusten arviointia koskeviin säännöksiin ehdotetaan myös sujuvoittavia muutoksia.

78 § 1 momenttiin esitetään muutoksia, jonka mukaan kaavan on perustuttava kaavan ***todennäköisesti*** merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämään tarpeelliseen tietoon ja selvityksiin. Voimassa olevan lain mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Tarpeellisella tiedolla ja selvityksillä tarkoitettaisiin suunnittelun aikana ja ennen sitä kertynyttä ja hankittavaa suunnittelua palvelevaa ajantasaista tietoa, joka voisi perustua niin tutkimuksiin, selvityksiin kuin myös osallisilta vuorovaikutusmenettelyn kautta kerättävään tietoon ja aineistoon. Selvityksiä olisi laadittava niissä tilanteissa, joissa ajantasaista tietoa ei olisi jo valmiiksi saatavilla.

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Paliskuntain yhdistys on huolissaan tästä ehdotetusta muotoilusta, sillä nykyisellääänkin kaavamenettelyissä poronhoidon omaa elinkeinoa koskevaa asiantuntijuutta kyseenalaistetaan, eikä huomioida menettelyssä tietona. Lakiesitys jättää epäselväksi, miten tai kenen toimesta määritellään kaavan suunnittelun kannalta "tarpeellinen tieto". Vaara on, että kaavan selvitysten taso ja laatu heikkenevät entisestään ja huomioitava tieto valikoidaan esimerkiksi poliittisten tavoitteiden mukaisesti. **Muotoilu myös heikentää valitusperusteita ja siten osallisten mahdollisuutta valittaa kaavasta.**

80 § 2 momentissa säädettäisiin, että kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma voidaan liittää vireilletulosta ilmoittamiseen. 81 § 3 momentissa säädettäisiin, että asemakaavaa tai yleiskaavaa laadittaessa olisi mahdollista yhdistää vireilletulovaihe ja valmisteluvaiheen kuulemiset.

Kaavan osallistumis- ja tiedoksiantomenettelyä yksinkertaistettaessa ja "sujuvoitettaessa" muodostuu ongelmia, jos se rajaa osallisten mahdollisuutta osallistua puutteellisen tiedonsaannin takia. Osallisten mahdollisuutta osallistua ja reagoida kunnan valmistelemiseen kaavoihin kavennetaan, jos tietoa on saatavilla huonosti. Kuntien nettisivut ja ilmoituskanavat vaihtelevat nykyisellääänkin suuresti, ja tiedon etsiminen ja saaminen voi olla hankalaa. Kaikilla ei ole myöskään käytössä tarvittavia välineitä sähköisten kanavien seuraamiseen.

Kaavan valmisteluvaiheen kuuleminen on erittäin tärkeä vaihe suunnittelun läpinäkyvyyden, kaavan osallisuuden, vuorovaikutuksen, vaikutusten arvioinnin ja haittojen minimoimisen näkökulmasta. Sitä ei saa heikentää nykyisestä.

85 §:ssä säädetään maakuntakaavaa koskevasta viranomaisneuvottelusta. Pykälän 2 momentin mukaan maakuntakaavaehdotuksesta olisi edelleen järjestettävä viranomaisneuvottelu. Muutoksena voimassa olevaan lainsäädäntöön neuvottelu järjestettäisiin maakuntakaavaehdotuksen oltua julkisesti nähtävillä ja sitä koskevien muistutusten ja lausuntojen saavuttua, mikä tarkoittaisi luopumista voimassa olevan lainsäädännön mukaisesta maakuntakaavaehdotuksen erillisestä viranomaislausuntovaiheesta.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että viranomaislausuntovaihe tulisi säilyttää. On tärkeää, että viranomaisten kannanotot tulevat laajasti esille ehdotusvaiheessa. Viranomaisneuvotteluissa ei ole riittävästi aikaa käydä asioita läpi niiden vaatimalla tarkkuudella ja yksityiskohtaisuudella. Lausuntokierroksella ne tulevat esille ja paremmin otetuksi huomioon. Lisäksi, Paliskuntain yhdistyksen mukana olo viranomaisneuvotteluissa on toimiva käytäntö poronhoitoalueen kaavoissa.

86 §. Viranomaisneuvottelu yleiskaavasta ja asemakaavasta. **Paliskuntain yhdistys katsoo, että se tulisi kutsua viranomaisneuvotteluun nykyisen käytännön mukaisesti.** Näin turvataan riittävä ja oikeaaikainen poronhoitoa koskevan tiedon kulku suunnittelumenettelyissä.

87 §, 88 § ja 89 § pykälissä säädetään maakuntakaava-, yleiskaava- ja asemakaavaehdotusten lausuntomenettelyistä. Paliskuntain yhdistys katsoo, että **pykäliin tulisi lisätä Paliskuntain yhdistys tahoihin, joilta lausunto tulee pyytää silloin, kun kaava sijoittuu poronhoitoalueelle tai sillä voi olla vaikutuksia poronhoitoon.**

Luku 18 Muutoksenhaku

111 §:n mukaan uusiutuvan energiantuotannon tai ydinvoiman kannalta merkittäväksi katsottavaa asemakaavaa koskeva valitus, 67 §:ssä tarkoitettua tuulivoimarakentamista ohjaavaa yleiskaavaa koskeva valitus sekä 70 §:ssä tarkoitettua aurinkovoimarakentamista ohjaavaa yleiskaavaa koskeva valitus olisi

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

käsiteltävä hallintotuomioistuimessa kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisia kaava-asioita ja rakentamislain mukaisia lupa-asioita koskeviin valituksiin.

Näiden niin sanottujen puhtaan siirtymän teollisuushankkeiden lupamenettelyiden ja oikeusprosessien sujuvoittamisen tavoite ei välttämättä toteudu prosesseja nopeuttamalla. **Sujuvoittamisen kannalta oleellinen lähtökohta täytyy olla se, että hankkeiden vaikutukset selvitetään, ja haitalliset vaikutukset ympäristön ja paikallisten ihmisten elinolojen ja elinkeinojen kannalta minimoidaan ja kompensoidaan.** Asianosaisten osallistaminen ja muutoksenhakuoikeus ovat tässä aivan keskeisessä roolissa. Näiden peruspilareiden heikentäminen tai lainsäädännössä epäselväksi jättäminen voi johtaa perusoikeuksien polkemiseen ja ympäristön kannalta mahdollisesti peruuttamattoman huonoihin ratkaisuihin.

Luvut 17 ja 19 Kaavan ja muiden päätösten tiedoksiantoa ja voimaantuloa koskevat säännökset
115 §:n mukaan kaavan voimaantuloa ei enää sidottaisi kuuluttamiseen, vaan pääsääntöisesti kaava tulee voimaan, kun hyväksymispäätös on saanut lainvoiman. Yleiskaavan ja asemakaavan voimaantulosta tiedottaminen olisi kunnan vastuulla. Voimaantulosta olisi tiedotettava noudattaen kuntalain 108 §:ää, jonka mukaan kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu, sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä tavalla.

Asianosaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta tieto hyväksymispäätöksistä tulisi saada nykyistä paremmin. Nykyisin käytännöt ovat hyvin kirjavia, kuntien tietoverkot ovat vaihtelevasti toteutettu, osa vaikeasti käytettäviä, tieto on hajallaan tai sitä on vaikea löytää. **Tiedonsaantia hyväksymispäätöksistä tulisi yhdenmukaistaa.**

Lopuksi
Alueidenkäyttölain uudistuksessa heikennetään maakuntakaavan ohjaavaa roolia ja siirretään vastuuta korostuneesti kuntakaavoitukseen. Paliskuntain yhdistys näkee tämän kestämättömänä ratkaisuna ja huolestuttavana kehityssuuntana. Pyydämme arvoisaa valiokuntaa ottamaan huomioon lausunnossa esille nostamamme asiat. Lyhytaikaisten taloudellisten haasteiden kanssa kamppailevien kuntien vastuulle ei voi tässä mittakaavassa siirtää isoja alueidenkäytön suunnittelun haasteita kuten ilmasto- ja energiakysymyksiä, luontokadon pysäyttämistä, liikkumisen murrosta ja digitalisaatiota.

Erityisesti energiasiirtymän oikeudenmukainen ja kestävä toteutuminen edellyttää vahvempaa ohjausta sekä nykyistä huomattavasti enemmän resursseja alueidenkäytön suunnitteluun, ohjaukseen ja osallistumisen toteutukseen.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Lausunnon valmistelijat, lisätiedot: Sanna Hast ja Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi

Viitteet

Soimakallio ym. (2026) Siirtymä kestävään energiajärjestelmään - Tiekartta ja synteesiraportti. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 17/2026, s.96-98

Hytönen, Jonne, Uula Saastamoinen, Tuulia Puustinen, Aleksi Heinilä (2026) Ekologinen energiasiirtymä: Suosituksia kestävämpään tuuli- ja aurinkovoiman suunnitteluun. Wisdom Letters 2026(3). https://doi.org/10.17011/wl/16